

Aelbrecht, bi Gods genaden Palensgrave op ten Ryn, Hertoge in Beyeren, Ruwaert van Henegow, van Hollant, van Zeelant, ende van Vrieslant, doen cond allen luden, als dat ons angebracht hebben onse goede lude onser Stede van den Briele, als onse Bailu, Scout, Scepenen, Burghemeesters, ende Rade onser Stede voirscreven, dat si met recht, ende mit goeden voirsien, om nutscap, ende profyt ons, ende onser Stede voirscreven, een verbot gheleyt hebben binnen onser Stede voirscreven, dat 's te weten, so wie dat binnen onser vryheit van den Briele dobbelt, quaect, pyst, of enigerhande spil speelt om gelt, oec hoe dat genoemt si, wtgeset kaetsen, wortafelen, bi dage, ende niet bi nagte, ende den bal mitter colven te slaen buten der vesten onser Stede voirscreven ende scieten mitten boge, die sal verboren also dicke, ende also menichwarve, als hy 't dede, drie pont Hollants, daer zullen wi of hebben die tweedeel ende onse stede van den Briele voirscreven, een dordendeel, ende dese boeten zullen wesen, bi nachte, twiescat.

Ende so wie in sijn huys liete dobbelen, of enich spil liete spelen, dat verboden is voerscreven, dat waer op die selve boeten, die te deylen, als voerscreven staet.

Ende dese voirscreven boeten, ende verboden geconsenteren, ende oerloven wi, als dat onse Bailiu, Scout, Burgermeesters, Raden, ende Scepenen onser Stede voirscreven, die nu sijn of namaels worden mogen, om nutscap ende oerbaer onser Stede voirscreven, met ghemeenen eendracht mogen, alst hem goeddunct hogen ende verwaren, ende niet minderen.

Ende om dat wi hier insien, ons, ende onser Stede voirscreven, ere ende oerbaer, so hebben wi dit verbot voerscreven, voer ons ende voer onse nacomelinge geconsenteert, ende geconfirmeert ende loven, ende willen dat voerscreven verbot ewelic vaste, ende gestadich te houden, als voerscreven staet.

In oirconde desen brieve besegelt mit onsen Zeghele.
Gegeven in den Hage op Sinte Barbarendach, in 't jaer ons Heeren dusent drie hondert zeven ende tachtich.

4 December

voor een eensluidend afschrift.

den 21^{en} riel 25 juli 1971

de archivaris

The Brielle Charter of 1387

Aelbrecht, by the Grace of God Palatine count on the Rhine Duke in Bavaria, Regent of Hainault, of Holland, of Zeeland and of Friesland, make known to all people that our good men of our city of Den Briele, to wit our Bailiff, Sheriff, Aldermen, Burgomasters and Council of our above city have informed us

that they, justly, with good foresight, for use and profit of us and our above city, have issued a prohibition within our above city, to wit whosoever, within our Freedom of Den Briele, plays dice, crap, gambles or plays whatever game for money, however that game may be named

except kaatsen (hand tennis), backgammon-by day and not by night-and to strike the ball with the club without the ramparts of our above city and shooting with the bow

he shall forfeit as often and as manyfold as he did it three pounds Dutch, of which we shall have two parts and our above city of Den Briele one part, and these fines shall by night be twofold (double).

And so who lets dice be played or any game which has been prohibited above in his house, that would be on the same fines, which would be divided as above.

And we consent to and permit these prohibitions and fines and that our Bailiff, Sheriff, Burgomasters, Council and Aldermen of our above city, who are now in office or may be so later, for use and order to our above city may, by common consent if they see fit augment and increase them, but not reduce them.

And as we here appreciate honour and righteousness for us and our above city, so we have consented and confirmed for us and our descendants the above prohibition and serment and will that the above prohibition be firmly and steadily held for ever as written above.

In witness this letter was sealed with our seal.

Given in The Hague on Saint Barbara's Day (4th December) in the Year of our Lord Thousand Three Hundred Seven and Eighty.

De Middeleeuwsche Keuren der Stad BRIELLE
's-Gravenhage 1901

*De Middeleeuwsche Keuren der stad Brielle . Oude vaderl. rechtsbronnen,
3e reeks, II
1446-1455*

133

s. Item int afsnyden van der harincteelt zal eenen yege-
lijcken vry wesen.

t. Item alle biertappers etc. (als in art. 11).

u. Item tot wat tyden etc. (als in art. 6).

v. Item wat tapper etc. (als in art. 22).

w. Item de biervoorders etc. (als in art. 23).

x. Item alle tbier, dat over de zee comt etc. (Zie art. 24).

y. Item soe zullen de huyerman oft den cooper etc. (als
in art. 25).

XI. VAN DER HEILIGER KERCKEN, VAN BIDDEN ENDE VAN
BEDELAIRS ENDE DYERGELIKE.

1. *Van dat nyement vuylnisse, vachten, gewasschen clederen
opt kerchoff hangen, leggen noch dragen sal.*

Item dat nyement enigerhande vuylnisse draghen en sal op
een kerchoff bynnen der vriheit van den Brielle, noch ge-
wasschen clederen daerop leggen noch hangen, noch vachten
off dyergelike in die kergrachte leggen, noch die opt kerc-
hoff droeghen, op een boete van X sc. Hollans, rechtevoort
off te nemen, sonder meer rechts. Ende dit sullen moigen
doen ende offnemen des dyenres knechts ende die stedeboe-
den, ende sullen die boete halff hebben ende dander helfte
die kercke.

2. *Van gheen beesten te gaen op enich kerchoff.*

Item en sal nyement paerden, coeyen, scapen, vercken off
enich ander beesten op enich kerchoff bynnen der vriheit van
den Brielle houden. Ende wyes beesten oppet kerchoff ge-
vonden worden, die sal verbueren een boete van V sc. Hol-
lans, rechtevoirt off te panden. Ende dese boete ¹⁾ sal toe-
behoiren des dyenres knechts ende den boden.

3. *Van niet te kaetsen, balslaen noch schieten opt kerchof. ²⁾*

Item en sal nyemant kaetsen, balslaen, schieten off eniger-
hande alsuletanich spul op enich kerchoff off in der kercken

1) Er staat *boeten*.

2) Deze keur werd ook gepubliceerd den 20sten Dec. 1553.

doen bynnen der vriheit van den Brielle, op een boete van XXX sc. Hollans, rechtevoirt off te nemen ¹⁾, een dorndel mijn here, een dorndel die stede ende een dorndel den roedragers off des dyeners knechts ²⁾.

4. *Van gheen vuylnisse te ghieten in die kercgraft.*

Item en sal nyement, die ant kerchoff woonachtich is, enige onreynicheit off vuylnisse werpen off ghieten in der kercken gracht; noch ghoten hebben noch houden an hoiren huysen, noch veynsteren hebben ten kerchove wairt, tensy glasveynsteren, die men niet opdoen en sal moigen. op een boete van XX sc. ³⁾ Hollans, rechtevoirt off te panden, also dicke als yemant dairoff bevonden wert mit II scepenen off III poirters, halff mijn here ende halff die stede, ende op correxie van der stede.

5. *Van gheen stillen te staen dienende in die kercgraft.*

Item ygelic, die stillen heeft staende ant Brielse ende tMaerlantse kerchoff off grachten, die dairin dyenen. dat die die vollen off offbreken sullen bynnen XIIIII dagen naestcomende, op een boete van XX sc. Hollans, rechtevoirt of te panden, also dicke als yemant dairoff bevonden wort mitten recht ende III scepenen, ende op correxie van der stede.

6. *Van nyemant te begraven onder die straten opt kerchof.*

Item en sal men geen doeden graven in die straten, die opt kerchoff leggen, op een boete van XX sc. Hollans. Ende die boeten sullen ⁴⁾ gelden die erffnamen van den doeden. Die boete sal comen an die kercke.

7. *Van wat men geven sal van doeden in die kerc te begraven.*

Item so wat doede, die boven zynen jare was, die men in die kercke graeft, dair sal die kercke off hebben IIIII ⁵⁾

1) Na 1553 werd hier bijgevoegd: „nochte zal nyemandt tot gheenen tyde mogen ryden in de stengen van de cloeken, noch onder den dienst van de hoochmisse wandelen”.

2) In 1553 luidde het laatste gedeelte: „een dertendeel de Keyserlicke Majesteyt, een III^{de} deel de kercke ende een dertendeel den roedragers off des heeren dienaers”. Later werden deze woorden doorgeschrap en vervangen door: „tot proffyte van de bekeurders”.

3) In 't D. HS. staat X sc.

4) Er staat *sal*.

Brielle
1446-1455

8. *Van gheen onreynicheit te maken in der stede huys,
 noch niet dairin spelen.*

Item so en sal nyemant in der stede huys enigerhande spil spuelen noch onreynicheit dairin maken noch doen ¹⁾, op 1 boete van V sc. Hollans, rechtevoirt van des dyenres knechts tot hoir behoiff off te nemen. Ende so wie vuylnisse besyden der stede huys maict off bringt off voir der stede huys voir den stoel, die sal dat weder wechdoen off doen doen, op die boete voirscreven.

9. *Van niet te zollen, balslaen, snevlocken off mitten
 lepel te werpen.*

Item en sal nyemant sullen, balslaen, snevlocken off mitten lepel werpen bynnen der vesten, op een boete van XXX sc. Hollans, rechtevoirt off te panden, halff mijn heer ende halff die stede.

10. *Van dat een poorter enen man van Dordrecht
 sijn vracht annemen mach.*

Item wie van Dordrecht ²⁾ is ende mit zynen scepe ten Brielle comt ende vracht aennemet, dyen vracht mach een poirter ten Brielle overnemen ende varen om dat selve loen, dat die poirter van Dordrecht ³⁾ dairoff bedinget hadde, sonder verbuernisse ende wederseggen van yemande.

11. *Van wair dieghene, die maren ende groen spec
 te coep hebben, staen sullen.*

Item alle dieghene, die maren te coep hebben, die sullen staen onder Symon Willeman soens wech, suutwärts gaende tegens malcander over, ende anders nerghent, op een boete van X sc. Hollans, halff mijn here ende halff die stede, rechtevoirt off te panden, ende die maren int gasthuys. Ende die groen spec vercopen willen off out, die sullen suutwärts van die maren staen, ende anders nyewert, op die boete voirseyt.

1) Er staat: *doen en sall*.

2) *Van Dordrecht* is later veranderd in *van buyten*.

3) Veranderd in *die uutlemse man*.

Brielle

1527

nemen dubbelde veerschat, te weten, zes stuvers, zonder meer; tenzy oock datter meer dan zes parsoenen zijn, zoe zullen zy van elck parsoen nemen eenen stuver, ende nyet meer, als voorseyt is.

3. Item indien eenighe parsoenen meer mosten gheven ofte ghaven dan voorseyt is ende tzelve van stonden an den bailliu, rentmeester oft burgemeester nyet te kennen en gheven, maer tzelve verzwighen ende nyet an en bringhen, in dien gevalle zoe zal elck parsoon verbueren van denghenen, diet verzwighen, een boete van XX sc. Hollants, rechtevoert af te panden.

4. Ende indien oock de voorseyde veriërs meer nemen dan voorseyt is, soe zal elck voor zijn hooft verbueren, alzoe dicwils ende menichwerven als men tzelve bevinden ende vernemen zal, een boete van X ^{fl} Hollants ende correctie.

XXVI. ORDONNANTIE VANT DOBBELEN ENDE QUAECKEN ETC. ¹⁾

Geordonneert by den bailliu ²⁾ ende gerechte der stede van den Brielle, achtervolgende zeker privilegiën, daervan wese, soe wye dat binnen der stede ende vryheyt van den Brielle ³⁾ dobbelt, quaect, pijst oft eenigerhande spel speelt om ghelt, oock hoe dattet genoemt zy, uuytgeseyt kaetsen, wortafelen by daghe ende nyet by nachte, ende den bal mitter colven te slaen buyten der vesten van der stede, ende schyeten mitten boghe, die zal verbueren, alzoec dicke ende menichwerven als hijt dede, drie ponden Hollants, daervan de heere hebben zal de tweedeel ende die stede tderde deel ⁴⁾. Item dese boeten zullen wesen by nachte tweeschat. Ende zoe wye in huys liete dobbelen oft eenich verboden spel spelen als voorseyt is, dat waer up dezelve boete, te gaen als voorseyt ⁵⁾. (Vgl. C. Bijlage, blz. 212.)

1) Deze Ordonnantie werd den 1sten Dec. 1530 gewijzigd gepubliceerd.

2) In 1530 werd hier ingevoegd: „mannen van leene slants van Voorne”.

3) In 1530 werd hier ingevoegd: „ende den geheelen lande van Voorne, alsoe wel geestelicken als waerlicken persoenen”.

4) De woorden: „daervan de heere — tderde deel”, werden in 1530 weggelaten.

5) In de Ordonnantie van 1530 schreef men in plaats van „te gaen als voorseyt” het volgende: „de waerlicke personen te comen de boeten voorseyt an den weerlicken heere, ende de boete van den geestelicken personen te comen an den geestelicken heeren, daer sy onder staen”.

Brielle
1562

die voorseyde boete ende tongansch goet verbuert als vooren.
(Vgl. D. XVII. 6.)

3. (Komt overeen met D. XVII. 3.)

4. (Bijna geheel gelijkluidend met D. XVII. 4; zie dat art.)

5. Item indien by den kuermeesters eenich vleys bevonden werde, dat geblaessen hadde geweest met messen ofte anders ende die winden weder uuytgelaeten waere(n), dat waere up die voorseyde boete ende verbuerte vant vleysche.

6, 7, 8. (Komen overeen met D. XVII. 5, 7 en 8.)

9. Item en sullen die vleyschouwers gheen oyen ofte rammen slaen van Kersavondt tot Vastenavondt, up die verbuerte van drye ponden Hollandts ende tvleysch verbeurt ten prouffyte als boven.

10. (Komt overeen met D. XVII. 12.)

11. (Eene vermeerderde editie van D. XVII. 9.)

12. (Komt overeen met D. XVII. 10.)

CCIX. BEROERENDE VAN DEN BAL NYET TE MOEGEN SLAEN AEN
DER STEDE SCHUYERE UP DIE KAYE ETC. 1).

Gepubliceert den XXIII^{en} Decembris anno XVe twee ende zestich.

Up huyden es geordonneert by den bailliu, burgermeester(s) ende oudt ende nyeuw gerechte der stede van den Bryelle, dat nyemandt, wye hy sy, hem en vervordere van nu voortan den ball te slaen ofte te colven up eenighe kerckhoven binnen der voorseyde stede noch binnen derselver stede, noch oick up den timmerwerff ontrent die schuyere der voorseyde stede²⁾, mer dat een yegelyck, die den ball daer sal willen slaen, hem wel wachte, dat hy die schuyere van de stadt in geender maniere en raecke, ende dat up die boete van twee ponden Hollandts, telcke reyse dat yemandt hem vervordere³⁾ aen ofte up dieselve schuyere te slaen, rechtevoert aff te panden, den helft tot prouffyte van den bailliu van sconinx weegen ende dander helft tot prouffyte van den aenbrenger ende dieners. (Vgl. D. XXVI.)

1) Deze ordonnantie werd „vernyeut ende gepubliceert upten XI^{en} Decembris XVe LXVIII”.

2) Later is hierbij gevoegd: „ofte ontrent het taenhuys van mr. Pieter Pietersze”.

3) I. m. staat: „up eenige kerckhoven ofte binnen der stede”.

OUDE VADERLANDSCHE RECHTSBRONNEN.

DE MIDDELEEUWSCHE KEUREN

DER STAD BRIELLE.

UITGEGEVEN

DOOR

H. DE JAGER.

'S-GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.

1901.

B.

VOERBODEN GHELEIT INT JAER 1405.

s. Item int afsnyden van der harincteelt zal eenen yege-lijcken vry wesen.

t. Item alle biertappers etc. (als in art. 11).

u. Item tot wat tyden etc. (als in art. 6).

v. Item wat tapper etc. (als in art. 22).

w. Item de biervoorders etc. (als in art. 23).

x. Item alle tbier, dat over de zee comt etc. (Zie art. 24).

y. Item soe zullen de huyerman oft den cooper etc. (als in art. 25).

XI. VAN DER HEILIGER KERCKEN, VAN BIDDEN ENDE VAN BEDELAIRS ENDE DYERGELIKE.

1. *Van dat nyement vuylnisse, vachten, gewasschen clederen oft kerchoff hangen, leggen noch dragen sal.*

Item dat nyemant enigerhande vuylnisse draghen en sal op een kerchoff bynnen der vriheit van den Brielle, noch gewasschen clederen dairop leggen noch hangen, noch vachten off dyergelike in die kercgrachte leggen, noch die opt kerchoff droeghen, op een boete van X sc. Hollans, rechtevoort off te nemen, sonder meer rechts. Ende dit sullen moigen doen ende offnemen des dyenres knechts ende die stedeboeden, ende sullen die boete halff hebben ende dander helfte die kercke.

2. *Van gheen beesten te gaen op enich kerchoff.*

Item en sal nyemant paerden, coeyen, scapen, vercken off enich ander beesten op enich kerchoff bynnen der vriheit van den Brielle houden. Ende wyes beesten oppet kerchoff gevonden worden, die sal verbueren een boete van V sc. Hollans, rechtevoirt off te panden. Ende dese boete ¹⁾ sal toebehoiren des dyenres knechts ende den boden.

3. *Van niet te kaetsen, balslaen noch schieten opt kerchof. ²⁾*

Item en sal nyemant kaetsen, balslaen, schieten off enigerhande alsulctanich spul op enich kerchoff off in der kercken

1) Er staat *boeten*.

2) Deze keur werd ook gepubliceerd den 20sten Dec. 1553.

doen bynnen der vriheit van den Brielle, op een boete van XXX sc. Hollans, rechtevoirt off te nemen ¹⁾, een dorndel mijn here, een dorndel die stede ende een dorndel den roedragers off des dyeners knechts ²⁾.

4. *Van gheen vuylnisse te ghieten in die kerckgraft.*

Item en sal nyement, die ant kerchoff woonachtich is, enige onreynicheit off vuylnisse werpen off ghieten in der kercken gracht, noch ghoten hebben noch houden an hoiren huysen, noch veynsteren hebben ten kerchove wairt, tensy glasveynsteren, die men niet opdoen en sal moigen, op een boete van XX sc. ³⁾ Hollans, rechtevoort off te panden, also dicke als yemant dairoff bevonden wert mit II scepenen off III poirters, halff mijn here ende halff die stede, ende op correxie van der stede.

5. *Van gheen stillen te staen dienende in die kerckgraft.*

Item ygelic, die stillen heeft staende ant Brielse ende tMaerlantse kerchoff off grachten, die dairin dyenen, dat die die vollen off offbreken sullen bynnen XIIIII dagen naestcomende, op een boete van XX sc. Hollans, rechtevoirt of te panden, also dicke als yemant dairoff bevonden wort mitten recht ende III scepenen, ende op correxie van der stede.

6. *Van nyemant te begraven onder die straten oft kerchof.*

Item en sal men geen doeden graven in die straten, die oft kerchoff leggen, op een boete van XX sc. Hollans. Ende die boeten sullen ⁴⁾ gelden die erffnamen van den doeden. Die boete sal comen an die kercke.

7. *Van wat men geven sal van doeden in die kercke te begraven.*

Item so wat doede, die boven zynen jare was, die men in die kercke graeft, dair sal die kercke off hebben IIII ⁵⁾

1) Na 1553 werd hier bijgevoegd: „nochte zal nyemandt tot gheenen tyde mogen ryden in de stengen van de cloeken, noch onder den dienst van de hoochmisse wandelen”.

2) In 1553 luidde het laatste gedeelte: „een dertendeel de Keyserlicke Majesteyt, een III^{de} deel de kercke ende een dertendeel den roedragers off des heeren dienaers”. Later werden deze woorden doorgeschraapt en vervangen door: „tot proffyte van de bekeurders”.

3) In 't D. HS. staat X sc.

4) Er staat *sal*.

8. *Van gheen onreynicheit te maken in der stede huys,
noch niet dairin spelen.*

Item so en sal nyemant in der stede huys enigerhande spil spuelen noch onreynicheit dairin maken noch doen ¹⁾, op I boete van V sc. Hollans, rechtevoirt van des dyenres knechts tot hoir behoiff off te nemen. Ende so wie vuylnisse besyden der stede huys maict off bringt off voir der stede huys voir den stoel, die sal dat weder wechdoen off doen doen, op die boete voirscreven.

9. *Van niet te zollen, balslaen, snevlocken off mitten
lepel te werpen.*

Item en sal nyemant sullen, balslaen, snevlocken off mitten lepel werpen bynnen der vesten, op een boete van XXX sc. Hollans, rechtevoirt off te panden, halff mijn heer ende halff die stede.

10. *Van dat een poorter enen man van Dordrecht
sijn vracht annemen mach.*

Item wie van Dordrecht ²⁾ is ende mit zynen scepe ten Brielle comt ende vracht aennemet, dyen vracht mach een poirter ten Brielle overnemen ende varen om dat selve loen, dat die poirter van Dordrecht ³⁾ dairoff bedinget hadde, sonder verbuernisse ende wederseggen van yemande.

11. *Van wair dieghene, die maren ende groen spec
te coep hebben, staen sullen.*

Item alle dieghene, die maren te coep hebben, die sullen staen onder Symon Willeman soens wech, suutwärts gaende tegens malcander over, ende anders nerghent, op een boete van X sc. Hollans, halff mijn here ende halff die stede, rechtevoirt off te panden, ende die maren int gasthuys. Ende die groen spec vercopen willen off out, die sullen suutwärts van die maren staen, ende anders nyewert, op die boete voirseyt.

1) Er staat: *doen en sall.*

2) *Van Dordrecht* is later veranderd in *van buyten.*

3) Veranderd in *die natlemse man.*